

Джо Байден: «Середній клас побудував країну, а профспілки побудували середній клас»

Останні кілька років поспіль деякі політики та представники влади в публічних виступах у найкращих традиціях партійно-номенклатурної системи радянщини «вішають ярлики» на профспілки України, щоб виправдати ліберальне реформування трудових відносин та обмежити роль профспілкового руху в Україні. Ці державні діячі не приховують свої ганебні цілі: «Ми будемо найжджати на права найманих працівників та дискримінувати їх». Заради справедливості слід зазначити, що багато хто з них теж вихідці з радянщини. Саме в ті часи вони здобували освіту, починали трудову діяльність, були комсомольцями, членами партії, а також профспілки.

Особливо вражає те, що під час війни ці «наїзди» не припиняються, а ще й підсилюються. Так, з кінця минулого року до сьогодні парламент України розглянув біля 30 законопроектів, які обмежують права трудящих та профспілок.

На тлі воєнних подій та боротьби за права найманих працівників, мене як лідера Профспілки надихнула промова Президента США Джозефа Байдена на 29-му з'їзді АФП-КВП, який відбувся 14 червня 2022 року у Філадельфії.

Щоб оцінити значимість цієї події, згадаємо, що дві найвпливовіші профспілки - Американська федерація праці (1881) та Конгрес виробничих профспілок (1935) об'єдналися 1955 року і розгорнули потужний рух, який сьогодні налічує понад 10 мільйонів спілчан.

Участь перших осіб держави в подібних форумах національних профспілкових центрів є нормою для США, Канади, країн Європейського Союзу.

Тож пропоную на основі промови Президента США, висловлювань політиків України та Європи, аналізу історичних та офіційних документів порівняти ставлення влади різних країн до ролі і значимості соціального діалогу у формуванні соціально-економічної політики урядів, і особливо - до ролі профспілок в удосконаленні системи трудових відносин.

Читайте, знаходьте відмінності у ставленні до профспілок, робіть висновки!

Відмінність перша:

Джо Байден, Президент США: «Америка завжди розраховувала на працівників, об'єднаних у профспілки. Якщо вам дати хоч півшансу, ви ніколи не підводили країну ...

Якби інвестиційні банкіри оголосили страйк, ні чорта б не сталося. А якщо профспілки оголосять страйк, все зачиниться».

Володимир Зеленський, Президент України: «Працівники мають знати, що діяльність профспілок спрямована на захист їхніх прав і підвищення гарантій, а в роботодавців в цій раді (Національна тристороння соціально-економічна рада) має бути ефективний цивілізований інструмент для відстоювання своїх інтересів.

Діяльність усіх соціальних партнерів має бути спрямована на досягнення суспільної злагоди та взаємодії».

Папа Римський Франциск: «Немає профспілки без робітників, і немає вільних робітників без профспілки.

Профспілки покликані бути "голосом для безголосих". Ви повинні шуміти, щоб дати голос тим, хто не має голосу. Дякую профспілкам за турботу про молодь, яку часто змушують укладати нестабільні, неадекватні та кабальні контракти, та за кожну ініціативу, яка сприяє активній трудовій політиці та захищає гідність людей".

Висновок Європейської комісії (2023р.) щодо заявки України на членство в Європейському Союзі: «У сфері трудового законодавства необхідні додаткові кроки для досягнення стандартів ЄС... Хоча недискримінація між різними формами зайнятості, як у приватному, так і в державному секторах, є загальним правилом, встановленим законом принаймні для роботи на умовах неповного робочого часу, подальшої уваги потребує захист працівників, які працюють за нестандартними формами зайнятості (наприклад, "гігіпрацівники") та за строковими трудовими договорами».

Галина Третякова, голова Комітету Верховної Ради України: «Профспілки-вихідці з радянського минулого, які втрачають у нових типах трудових відносин свій вплив та додану вартість, чинять спротив законодавчим змінам. Сприймаючи такі зміни, як зменшення власного впливу, профспілкові «boss-и» публічно трактують законодавчий процес, як дискримінацію прав найманих працівників. Крім того, деякі профспілки долучають до власного спротиву міжнародні організації. Зокрема, Міжнародну організацію праці, де працює багато росіян, **які нав'язують відмираючі економічні теорії Маркса та Леніна.**

*Довідково: Визначаючи свою стратегію і філософію, МОП виголосила й наміри щодо викоренення експлуатації, але не шляхом класових конфліктів і конфронтації, а через досягнення компромісів, соціального миру і співробітництва.
Компроміс — головний метод виконання завдань, які ставить МОП.*

На часі – не лише законодавчі зміни, але і оновлення філософії захисту прав працівників профспілками, до складу яких вони входять. Додана вартість профспілок для українського працівника має визначатися не кількістю санаторно-курортних путівок, а юридичним захистом прав людини найманої праці. Захистом на високому рівні адвокатами, що мають високу кількість виграних справ. На сьогодні відповідний юридичний супровід замалий.

Другий аспект доданої вартості профспілок – це укладання колективних договорів. Кількість таких договорів стрімко падає. Якщо у 2015 році кількість укладених та зареєстрованих колективних договорів складала 69 602, то у 2021 році - 43 154. Очевидно, що після завершення війни їх буде значно менше.

Довідково: на кожному підприємстві гірничо-металургійного комплексу України, де діють організації Профспілки металургів і гірників України, укладено колективні договори.

Третій аспект – страйки. Страйки, які покликані впливати на процеси виробництва для вирішення колективного трудового спору в інтересах працівників, профспілками майже не організуються. Профспілки не страйкують, а використовують просту процедуру реєстрації громадських заходів типу зборів, мітингів, тощо. Відмінність страйку від таких заходів очевидна. Страйк завдає збитки роботодавцю, що є засобом впливу в інтересах працівників. Досягти такої мети мітингом неможливо».

В. Ленін (1921 р.): «Тому одним із найголовніших завдань профспілок є відтепер всебічний захист класових інтересів пролетаріату у його боротьбі з капіталом. Це завдання має бути поставлене відкрито на одне з перших місць, апарат профспілок повинен бути відповідно перебудований, видозмінений або доповнений, повинні бути утворені страйкові фонди, і так далі».

Отже, українські сучасні «реформатори» трудових відносин мають викривлене уявлення про роль і завдання профспілок. Крім того, вони не розуміють, що саме наймані працівники – це головний фактор розвитку країни. Без працюючої людини всі знаряддя праці – це металобрухт.

Практика життя свідчить: бідний працівник - то бідна країна. Тому без гідної праці і гідної заробітної плати руху вперед не буває.

Відмінність друга

Джо Байден: «Я подбав про те, щоб Міністром праці став колишній голова профспілки Марті Волш».

Урсула фон дер Ляєн, Президент Єврокомісії: «Відповідність трудових реформ європейським та міжнародним трудовим стандартам, а також необхідність просування та поваги до соціального діалогу, були регулярними темами в дискусіях з українською владою протягом останніх років».

Висновок Європейської комісії (2023р.) щодо заявки України на членство в Європейському Союзі: «Механізми консультацій та спроможність соціальних партнерів потребують посилення для забезпечення ефективного соціального діалогу. Існує також потреба у покращенні соціального діалогу».

Галина Третякова: «За 30 років незалежності Україна не змогла відмовитися від «червоних» профспілок. Ми так і працюємо з профспілками, які створені за часів Радянського Союзу та не зазнали оновлення та перезавантаження. Вони так і продовжують нести традиції «совєтщини»».

Довідково: Профспілка металургів і гірників України заснована на своєму I З'їзді, який відбувся 4-5 вересня 1990 року. Делегати від підприємств прийняли Декларацію про створення Профспілки, Платформу та Статут Профспілки, обрали нові керівні органи і контрольну-ревізійну комісію. До нової Профспілки доєдналися рударі, а також викладачі і студенти навчальних закладів, які готують фахівців для галузі.

Водночас Профспілка робітників металургійної промисловості Української РСР перестала існувати.

Отже, на думку «реформаторів» профспілки України неспроможні вести соціальний діалог, бо мають якусь не таку історію, пройшли якийсь не такий шлях формування і становлення. А як щодо Американської федерації праці, яка бореться за права найманих працівників з 1881 року! Невже там все було просто і прямолінійно? Для профспілок історія – це наука життя і боротьби. Ми всі вчимося та змінюємося.

Профспілки розуміють, що соціальний діалог - це результат, тому і працюємо на результат!

Відмінність третя

Джо Байден: «Я думаю про робочі місця. Добре оплачувані робочі місця. Робочі місця, де можна виростити сім'ю. Робочі місця, які не можна передати на аутсорсинг».

Гай Райдер (Генеральний директор МОП, 2012-2022 роки): «Цифрові платформи всюди у світі відкривають такі можливості, яких раніше не було, особливо перед жінками, молоддю, людьми з обмеженими можливостями та маргіналізованими групами населення. Це можна лише вітати.

Нові проблеми, пов'язані з їх діяльністю, можуть вирішуватись шляхом глобального соціального діалогу з тим, щоб цими можливостями могли однаково скористатися працівники, роботодавці та уряди. Основні права у сфері праці мають бути надбанням усіх працівників незалежно від їхнього статусу зайнятості».

Професор Валеріо Де Стефано (Йорський Університет, Канада): «Радше ніж «нова» 4.0 цифрова революція праці, «гігономіка» – це ребрединг ХХІ сторіччя класичної тимчасової роботи. Ті самі особливості роботи, включаючи можливості й ризики, які сьогодні позначаються на цифровій роботі, вже пережили робітники «на один день», докери або сільськогосподарські працівники ХІХ–ХХ століть.

Також це ті самі проблеми, та необхідність звертати увагу на певні ризики, що зумовили створення трудового законодавства в розвинутих країнах минулого століття.

Тому можна передбачити, що цифрова робота в якийсь момент природно поставить запитання щодо її контролю і користі такого контролю».

Галина Третякова: «Платформна зайнятість – це такий тип зайнятості, коли інтернет-сервіси та майданчики не виступають як роботодавець і виконавець послуг безпосередньо, а дають можливість одній стороні – розмістити запит на виконання того чи іншого завдання, а іншій - виконати ці завдання відповідно до власних компетенцій. Через інтернет-майданчики люди знаходять роботу, створюють колективи, виконують проекти. Такий тип зайнятості стає сьогодні одним із перспективних напрямів розвитку ринку праці».

Отже, йти в ногу з передовими технологіями – це не означає порушувати моральні та соціальні закони, руйнувати все без розбору на своєму шляху. І не треба діяти за правилом: спочатку знищимо чинну законодавчу базу, а потім подумаємо... А що можна придумати на руїнах? Лише те, що перетворює дорослу працелюбну людину в безправного раба. Такі підходи не мають ніякого відношення до правової і соціальної держави.

Відмінність четверта

Джо Байден: «Нам потрібна економіка, вибудована від середнього класу і знизу вгору, а не зверху вниз. Коли середній клас живе добре, то всі живуть добре».

Володимир Зеленський: «Ми маємо підняти з руїн територію, на яку зайшли російські окупанти після 24 лютого. Так само будемо відновлювати нормальність життя на території Донбасу і Криму, які були незаконно окуповані в 2014 році, і за час, що минув, доведені окупантами до катастрофи.

Ми маємо зробити пріоритет у відновленні саме для тих компаній, які були в Україні, або які прийшли в Україну під час війни, які вийшли з російського ринку під час війни».

Денис Шмигаль, Прем'єр-міністр України: «Факторами побудови нової економіки України стануть оборонно-промисловий комплекс, енергетика, аграрний сектор, ІТ, будівництво та нова інфраструктура. Головним драйвером змін у цих галузях стане приватний сектор.

Розвиток підприємств переробної галузі є одним із пріоритетів для уряду, тому він створюватиме умови для цього».

«Що цікавить мене як Прем'єр-міністра і нас як уряд, – це створення доданої вартості, тому що це те, що дасть нам швидко повернути наш ВВП до довоєнного рівня і перевищити його. Тобто це не просто сировинна держава – в аграрному секторі, у видобутку, в переробці ми маємо рухатися дуже активно. Будемо створювати умови для розвитку переробної промисловості та тут упор будемо робити на середній бізнес».

Галина Третякова: «Росіяни своєю військовою агресією нещадно знищили сотні українських підприємств, зокрема, великі, більша частина яких була розташована на сході країни. Наприклад, знищено металургійний комбінат «Азовсталь», а він був українським монополістом з випуску деяких видів металопрокату, підприємством з повним металургійним циклом та за рівнем валового доходу посідав третє місце серед металургійних підприємств України.

Помилково вважається, що 100% робочих місць в Україні знаходяться в індустріальному типі відносин. Що усюди конфлікт між трудом та капіталом. Вважається, що роботодавець володіє всіма засобами виробництва і будинками, де відбувається виробництво. Але, як я вже сказала, такого типу відносин стає все менше.

Масове виробництво у нас відходить разом, зокрема, на жаль, із зруйнованими заводами на сході країни, із зруйнованими виробництвами, де працювали тисячі людей найманої праці.

Відсоток робочих місць в аграрному типі або в індустріальному не досліджено. Але яскравою є тенденція стрімкого розвитку постіндустріальної хвилі».

Довідково: Згідно з концепцією Данієля Белла (Гарвардський університет, США) постіндустріальне суспільство не скасовує промислове виробництво та підприємства, а змінює їх, удосконалює. Наймані працівники залишаються, але суттєво зростають вимоги до їх кваліфікацій. Поєднання виробництва та науки вимагають від працівників нових знань і навичок. Наявність високого рівня кваліфікації - це передумова для підвищення соціальних гарантій та якості життя найманих працівників. Отже місія профспілок має місце і в постіндустріальному суспільстві. До речі, концепція – це лише спроба зазирнути у майбутнє, а не доконаний факт.

Отже, головна передумова для відбудови держави – це ефективне використання всіх наявних можливостей та ресурсів, у тому числі і досвіду інших країн. Але у будь яких реаліях **права та інтереси народу повинні бути на першому місці, саме так записано в Конституції України.**

На основі даної порівняльної характеристики ставлення на різних континентах до трудових стандартів, політики зайнятості та профспілок постає

висновок не лише про значимість законодавчої бази, а й про політичну етику, особисту мораль та почуття відповідальності як рядових чиновників, так і керівників держав – президентів і прем'єр-міністрів. Водночас актуальним є запит суспільства на їхній авторитет, на правдивість їхніх слів, на прогресивний світогляд і прагнення до взаємоповаги. Саме на цьому і ґрунтується система сучасних взаємовідносин між урядами, роботодавцями та профспілками – соціальний діалог. Це усталена норма взаємодії сторін соціального діалогу для більшості держав.

Під час воєнного стану страйки заборонені, так само як і інші засоби «протестної» роботи профспілок. Профспілка та всі її організації сконцентровані на допомозі країні, ЗСУ, спілчанам, які постраждали від війни, що зафіксовано в рішенні Звітної Конференції ПМГУ, матеріали якої були надіслані органам влади. Ми не протестуємо, але маємо свій голос, який лунає в унісон світовому профспілковому рухові. Нас чують і підтримують в Європі та США, Канаді та Австралії. Пліч-о-пліч з нами стоять глобальні інституції, які формують стандарти трудових відносин: Міжнародна організація праці (МОП), Міжнародна конфедерація профспілок (МКП). Ми всі працюємо в одному напрямку: задля побудови цивілізованої, сильної, заможної і соціальної держави Україна.

**Олександр РЯБКО,
Голова Профспілки металургів і гірників України**